

Àfrica és ritme

El «makossa», la «coladera», l'«euskeusta», el «highlife», el «juju»... una allau de músiques provinents d'Àfrica estan assolint un èxit majoritari a Europa. Músics fins ara desconeguts i exòtics esdevenen veritables estrelles. Si més no en la música, Àfrica es desperta.

Santi Palos

La música africana és moda, qui ho pot negar. Uns anys arrere, els pocs discos importats de qualsevol país africà eren consumits, a preus exagerats, només per esnobs i *disc-jockeys* a l'aguait d'allò més rar. Ara, grups i músics actuen amb una certa normalitat arreu d'Europa, on molts d'ells s'han establert i on es publiquen ja allaus de plàstics (malauradament, amb l'excepció de l'Estat espanyol); noms com els

de Fela Kuti, King Sunny Adé o Papa Weti resulten prou familiars, i arreu s'hi troben nuclis d'addictes, que segueixen amb puntualitat el material amb l'etiqueta «African Pop». Fins i tot, algunes revistes estrangeres s'han decidit a incloure *hit-parades* d'una música que ja és una part, gens menyspreable, del mercat discogràfic.

Cal no oblidar, però, que l'interès per la música africana ha estat desvetllat en el públic europeu pels treballs de *stars* anglosaxones (Ginger Baker, Brian Eno, Peter Gabriel) amb músics d'allà, i el fet que grups blancs es deixessin seduir, amb resultats força reeixits, pels sons del continent negre. Recordem Malcom McLaren, Adam and the Ants, la saga Pop Group, Bow Wow Wow, les Slits, Elli Medeiros, David Byrne i una llista, a hores d'ara molt llarga, que dona argument a qui vulgui tornar a repetir que la història del pop es redueix a blancs que copien i alhora ens venen els invents dels negres.

Bunga-bunga

La música africana és, sobretot... un batibull, on es necessitarien diverses le-

gions de musicòlegs per posar-hi ordre, i una enciclopèdia de bastants volums per explicar-ho amb un mínim de profunditat. La raó són més de trenta milions de quilòmetres quadrats de territori, quatre-cents d'habitants, un aclaparador nombre d'ètnies, llengües i nacionalitats, molts segles d'història, la particular assimilació d'elements de cultures diverses. Tot plegat dona, com a resultat sonor, un veritable univers propi, si més no com el d'Europa, Àsia o Amèrica, on les influències més variades, de lluny o de prop, es barregen, esfilagarsen, viuen constants metamorfosis... Àfrica és un fascinant mosaic musical on encara queden quilòmetres i més quilòmetres de territori verge a explorar pels erdits.

Si fa no fa, els orígens de la música moderna africana es troben al *highlife*. Un gènere que va nàixer a començaments de segle a Ghana, aleshores Costa de l'Or, on els músics locals s'adonaren de les possibilitats de trompetes, guitarres i bateries, portades pels missioners. Així van descobrir el *jazz* i el van ajuntar a les seves arrels. ¿La música negra, feta pels descendents dels esclaus, reinjectada i prenent nova força al seu lloc d'origen? Mmm,

doncs, vet ací un possible paradigma per entendre bona part del pop africà.

El líder i home clau del *highlife* fou E. T. Mensha, el més popular dels músics africans de la primera meitat de segle, i que aconseguí un fort impacte a tot el continent. El mateix Fela ha manifestat la seva admiració per Mensha. Avui, el *highlife* segueix sent un dels estils més majoritaris.

La prova és l'acceptació que tenen gent com Thomas Frempong, Dade Krama, Sir Warrior and His Oriental Brothers o Edi-Fanfo. Però n'hi han d'altres. El *juju* és potser el segon en popularitat, gràcies a l'èxit assolit per King Sunny Adé. Aquest nigerià porta vint anys en actiu, practicant la fusió dels tambors amb guitarres hawaia-

Àfrica, un fascinant mosaic musical, amb molt de territori verge encara.

Ecós de ritmes magribins

Nicoletta

Se sap que quan l'imperi mostra símptomes de debilitat, les hostes bàrbares van guanyant posicions en diferents punts. I precisament en països com l'Estat espanyol o Itàlia, situats als límits de l'imperi, són zones de penetració fàcil i receptiva.

No hi ha proves de crisi en la indústria musical anglosaxona, però sí mostres de debilitat creativa en bona part dels seus productes. Per això, la facilitat amb que accepta les aportacions exòtiques, es dignen músiques ètniques o com siga. No és casualitat que el primer llançament mundial d'un dissident reconegut de l'imperialisme musical anglosaxó, com ara Franco Battiato, es realitzara amb un disc titulat Ecós de danzas sufi.

Ah, Battiato, Ell sí que en sap. Ja fa temps que es mostrà admirador de Dissidenten, un grup germano-àrab que va aconseguir imposar-se en les pistes de les discoteques italianes i espanyoles amb mixtificacions de ritmes gnauoa com a Sàhara Elèctric. La llavor àrab va fructificar a Berlín i vingué per ser paladejada en la ribera mediterrània.

Amb una menor repercussió pública però considerable bona acollida de la crítica especialitzada, el grup francès Carte de Séjour va provar fa tres anys com pot arribar a ser de fèrtil la hibridació de ritmes magribins i saxons amb el seu disc Rhorhomanie, que va tardar bastant a ser publicat ací. No obstant això, en la Biennal de Barcelona del 86, un bon nombre d'afortunats espectadors van poder saborejar la seua proposta.

La vitalitat i la suggestió de Carte de Séjour (dels quals s'agraïrien noves entregues) i Dissidenten (amb un disc recent al mercat) té la clau en els seus elements àrabs, en cantants amb carisma com Rachid Taha i Mbark Chadli. Però les seues possibilitats d'instal·lació en l'imperi vénen donades per la bona tècnica instrumental dels seus elements occidentals. Un bell acoblament que no ha fet sinó començar. □

nes i una mica d'electrònica, i en competència amb Dele Abiodun, Víctor Uwaifo, I. K. Dairo o Chief Obenezzer Obey. El pioner del *juju* fou, als anys trenta, Tunde King.

El *makossa* ve del Camerun, i té com a veritables estrelles Francis Bebey i el superconegut Manu Dibango, que no fa gaire va actuar a Barcelona, i ha treballat en col·laboració amb Bill Laswell o Herbie Hancock. El seu «Soul Makossa» era una peça gens inhabitual als *parties* dels primers setanta.

Als d'ara i ací —misteris de les discogràfiques— no acaba d'arribar, és més fàcil trobar-hi *afro-reggae*, producte original de Costa d'Ivori. El nom resulta prou esclaridor de la idiosincrasia d'aquest estil, practicat per Alpha Bondy, Banky Bank, Azikmen, etc... El *chimurenga*, de Zimbawe, també agafa molt del *reggae*, Thomas Mafumo n'és el capdavanter. Així mateix, del Carib, li vénen moltes influències al *soukous* (Zaire), una història que va començar cap als anys 40 i que arriba ara a la seva maduresa, amb gent com M'Bilia Bel, Franco o Simaro Jolie Detta, i a la *swahili music* (Kenya), amb l'Orchestre Mazembe, African Pioneers o l'Orchestre Virunga.

¡Uf!, els noms rars s'acumulen de pressa quan es parla de música africana. I no podem oblidar l'*afrobeat*, del qual Fela Kuti és el monarca absolut; el *sega* de les Illes Maurici (Cardinal Jaune, L'Oiseau Têtu, Senfan ti Riviere), la *coladera* de Cap Verd, el *mbalax* senegalès de Youssou N'Dour, el cas apart que representa Sud-Àfrica, i tants d'altres que val la pena descobrir. Això sí, amb el mapa a la mà, per no perdre's. □

¡Rai, rai, hurra!

Carles Gàmez

Dins de l'onada de ritmes ètnics que actualment envaeixen Europa, la capital francesa s'ha convertit en el principal centre de difusió d'allò que s'ha anomenat el rai. Amb aquest nom és designa l'estil musical important pels emigrants àrabs —principalment Algèria i el Marroc— i que ara ha esdevingut el ritme de moda de les nits parisenses. El rai basa el seu estil en la mescla de ritmes àrabs i roc. Diuen que el rai no és solament música, sinó un estil de vida, un estil de vida lligat als immigrants àrabs de segona generació o beur, com se'ls coneix. Aquesta música ha estat present com a leit motiv en els principals actes organitzats per les associacions antiracistes S.O.S. Racisme i France Plus; d'altra banda, noms tan diferents com l'enfant terrible de la moda gal·la, Jean Paul Gaultier, un David Byrne, líder de Talking Heads o el creador J. P. Goude, fabricant de Grace Jones, hun mostrat la seua admiració per l'estil rai. □

